

Crkva – nacija – država

Ivan Bodrožić

e-mail: ivan.bodrozic@kbf-st.hr

UDK: 321:322:316.35

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 25. studenoga 2003.

Prihvaćeno: 3. prosinca 2003.

Da bi se prikazao suodnos između Crkve, nacije i države, u članku se prije svega pokušava definirati svaki od tih temeljnih pojmova sustavno analizirajući proces razvoja od naroda do nacije te od nacije do države. Slijedi promišljanje o Crkvi kao narodu Božjem, i to kako u okviru već prethodno analiziranog sociološkog poimanja naroda, tako i teološke stvarnosti ovog pojma. Autor pokušava odgovoriti na važno pitanje o tome postoji li preklapanje kompetencije Crkve i države te se kritički osvrće na sve veće pokušaje umanjivanja značaja Crkve u državi i politici. Polazi se od činjenice kako se Crkvi, s jedne strane, predbacivalo za premalo zauzimanje u izgradnji ovozemaljskog života dok ju se, s druge strane, optužuje za preveliko miješanje u politiku. Naglašava se da Crkva i država, iako su autonomne i neovisne, ne bi smjele biti suprotstavljene, već bi obje u dijalogu trebale služiti čovjeku i njegovu duhovnom i materijalnom dobru. Autor ističe kako je Crkva ta koja državi i politici može mnogo ponuditi te u tom kontekstu na kraju progovara i o političarima koji bi se u svojoj političkoj zauzetosti trebali određivati i prema crkvenom nauku.

Ključne riječi: *narod, nacija, država, Crkva, politika, suverenitet, kršćanin, političar.*

Uvod

Ima li ikakvog smisla razmišljati o temi *Crkva, nacija i država* u današnje vrijeme kada se uslijed procesa globalizacije na svijet gleda drugim očima, kada se stvaraju mnogodržavne unije, kada je tendencija da se Crkvu drži zaostalom srednjovjekovnom institucijom, a naciju i nacionalne države nadiđenim formama življenja?¹ Ali isto tako se postavlja pi-

tanje, ima li smisla zanemariti na brzinu ove forme življenja i bez razmišljanja se prepustiti nadolazećim procesima koji se nameću, pa i onda kada rastaču tkivo i odnose koji su do sada vladali, bilo u nacionalnom bilo u vjerskom pogledu.

Vjerujem ipak da ima smisla razmišljati o ovoj temi jer je naša društvena situacija takva da smo bili prisiljeni u kratko vrijeme doživjeti ove faze i prijelaze: od na-

¹ Usp. A. MILARDOVIĆ, *Politika u doba globalizacije i tranzicije u hrvatskom društvu*, u: *Kršćani i politika*, Zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupu – Split, 24–25. listopada 2002, Split 2003, str. 10–12. Autor govori o globalizaciji kao o denacionalizaciji, tj. o procesu koji »razgrađuje blokove nacije-države zbog umrežavanja svijeta, prakse globalne međuzavisnosti (interdependencije), transformacije lokalnih društava u globalno društvo, zahvaljujući drugoj modernizaciji, informatičkoj tehnologiji, internetu, globalnim medijima, brzini protoka informacija...« (str. 11).

roda formirati državu, koja je opet zahvaćena takvim procesima koji dovode u pitanje njezinu samobitnost želeći je integrirati u šire regije i međudržavne zajednice.² Isto tako Crkva u Hrvata se nalazi na vjetrometini i pritisku izvana: spočitavala joj se prevelika povezanost s Državom i povlašten položaj u društvu, pa onda prekritičan stav prema lijevoj vlasti i netolerancija prema drugim konfesijama itd. Zbog svega toga bilo bi poželjno malo rasvijetliti našu crkvenu i društvenu stvarnost analizirajući neke pojave i pojmove i pokušavajući razumjeti uzroke nekih pojava.

Od naroda do nacije

Ali prije nego počnemo promišljati sudnos koji postoji između Crkve, nacije i države trebamo definirati temeljne pojmove. Prvi takav pojam je »narod« koji se definira kao prirodni »supstrat« iz kojeg se formira nacija i država, od kojeg se stvara Crkva kao narod Božji.³

Bilo bi nedovoljno iznijansirano govoriti o narodu i naciji kao o sinonimima, premda se i to često događa kad se i jedan i drugi pojam primjenjuje na govor bilo o određenoj grupi ljudi koji imaju neke zajedničke kulturološke ili religiozne odrednice, bilo o određenom obliku društveno-političke zajednice.

Narod je, za razliku od nacije, oblikovan po sintaksi »prirodne društvenosti, te je tako njegov korijen u snazi izvanjskih sudionika, točnije u prirodnoj plodnosti.⁴ Radi se o skupu pojedinaca vezanih jednim jezikom, kulturom, poviješću, civilizacijom i interesima. Premda primarno viđen kao prirodna skupina pojedinaca, ipak i na narod spada uključenje u društveni poredak, a postaje i nositelj suverenosti sudjelujući na izborima i u drugim aktivnostima političkog karaktera koje predviđa ustav.⁵ No, da bi se ipak istakla razlika između naroda i nacije, došlo se do toga da se definiralo narod kao grupu ljudi s komplementarnim navikama komunikacije, a naciju kao narod koji je preuzeo nadzor nad nekim institucijama društvene prisile. Komplementarne komunikacijske navike proizlaze iz određenih zajedničkih odlika njezinih članova (suživot, jezik, kultura, povijest, tradicija), tj. iz kolektivnog identiteta, koji je vrlo često dodatno učvršćen vjerom u zajedničko podrijetlo.⁶

U tom smislu, premda je najveći broj nacija nastao na podlozi narodnog kraljevstva i u narodu akumulirane kulturne baštine, ipak se može navesti daljnja distinkcija između naroda i nacije: za razliku od naroda, nacija je skupina koja se konstituira institucionalnom, proizvodnom i životnom autonomijom, te kao

² Na žalost, proces globalizacije vodi najviše računa o kriteriju ekonomskog napretka i standarda, umjesto da se više ravna načelom prirodnog, povijesnog, kulturološkog, civilizacijskog zajedništva, pa se tako događa da Hrvatska neprestano biva svrstavana u njoj neprirodne asocijacije sa istočnim susjedima od kojih ekonomski nije baš mnogo odmakla.

³ Usp. Š. MARASOVIĆ, *Demos ante portas*, Split 2002, str. 174, koji kaže da je »demos« Crkve i »demos« države isti »demos«.

⁴ Usp. Ivan ROGIĆ, *Hrvatski nacionalni identitet i društvene elite*, u *Hrvatski identitet u Europskoj uniji* (ur. Stjepan Baloban), Zagreb 2003, str. 27-28.

⁵ Usp. *Grande enciclopedia Zanichelli-Selezione*, pojam *Popolo*, vol. II., str. 1428, Bologna 1994.

⁶ Usp. Nohlen DIETER (ur.), *Politološki rječnik*, pojam *Nacija/Nacionalna država/Nacionalizam*, Osijek-Zagreb-Split, str. 234.

takva ima društveni subjektivitet i drži sebe ovisnom samo o svojoj subjektivnosti.⁷ Za naciju je karakteristično i to da postoji izražena svijest o zajedničkom naslijeđu koje je namro narod, iz čega je razvidno da posjeduje veći stupanj institucionalne svijesti i subjektivnosti od naroda.

Od nacije do države

Kao što povijesnim razvojem od naroda postaje nacija, tako nacija traži i prikladne strukture života u kojima može sebi osigurati potreban subjektivitet i autonomiju. Bez obzira što je u novije vrijeme jako diskutabilan status nacionalnih država,⁸ jasno je da je država društveno-politička struktura koja jamči ostvarenje određenih prava pojedinaca koji joj pripadaju, ali isto tako i na poseban način ovlaštena regulirati dužnosti istih. Ujedno je jamac suvereniteta i autonomije pojedine nacije, te sredstvo zaštite njezinih prava u odnosu prema drugim nacijama i u okviru svjetskog poretka.

Premda je pojam države dosta složen, ipak možemo reći da se radi, u modernom smislu riječi, o društveno-političkom

uređenju jedne grupe koja je trajno nastanjena na određenom teritoriju i obdarena suverenitetom, koji za sobom povlači ovlasti vršenja vlasti nad manjim društvenim organizacijama i nad pojedincima. Tradicionalno se navode tri bitna elementa da bi se moglo govoriti o državi: narod, teritorij i suverenitet. Ovi elementi podrazumijevaju mogućnost da zakonski koristi silu kojom može učiniti da se provode i poštuju pravila ponašanja koja su određena da uređuju zajednički život.⁹ Suverenitet države naslovnik je moći iznad koje ne postoji nijedan drugi autoritet i o kojoj ovisi zakonodavna i sudska moć.¹⁰

U unutardržavnim okvirima država bi trebala štiti jednakopravnost svih svojih građana, pri čemu se naglasak stavlja uglavnom na slabije i nezaštićene, jer jaki i moćni nađu načina sebe zaštititi.¹¹ Ne ugrožavajući privatno, pozvana je tražiti mehanizme odgoja za zajedničko dobro, budući da država ne bi smjela biti skup individualaca nego zajednica osoba svjesnih svoga statusa i poslanja, prava i dužnosti.

Isto tako i u međudržavnim odnosima državna struktura bi trebala biti organi-

⁷ Usp. Ivan ROGIĆ, nav. dj., str. 27.

⁸ Usp. D. LOZINA, *Globalizacijski procesi i kriza klasičnih paradigmi*, u: *Kršćani i politika*, Split 2003, str. 67-68.

⁹ No svesti državu samo na instituciju koja se služi silom da bi držala u pokornosti podčinjene grupe ili klase značilo bi poimati je na marksističko-lenjinistički način (usp. Š. Marasović, *Demos ante portas*, Split 2002, str. 174-175), što bi bio veliki hendikep u vrijeme kad je komunistička ideologija definitivno izgubila svoje uporište u Europi.

¹⁰ Usp. *Grande enciclopedia Zanichelli-Selezione*, pojam *Stato*, vol. II, str. 1775-1776. Kad se radi o ovlastima koje država ima u odnosu prema manjim društvenim organizacijama i pojedincima, valja naglasiti da nijedna druga društvena struktura nema tako široke ovlasti koje isključuju postojanje neke druge ljudske institucije koja bi im mogla biti nadređena.

¹¹ Zato bi država na primjer morala zakonski regulirati i ekonomske odnose da se ne dogodi da se netko nezakonito domogne tuđe imovine, pa niti sama država, ali i da se izbjegne izrabljivanje sirotinje, radnika i svih onih koji nemaju nikakav mehanizam zaštite. To je česta pojava u divljem i nekontroliranom kapitalizmu koji ne preže niti od grubog izrabljivanja sirotinje da bi osigurao sebi profit. U takvoj situaciji država bi trebala biti arbitar i zakonski rješavati odnose tamo gdje ljudska nezasićenost prevladava nad poštenjem i humanošću.

zam zaštite prava, identiteta i autonomije manjih naroda u odnosu na veće, bilo da se radi o nacionalnom, kulturnom, vjerskom identitetu ili pak o ekonomskoj ili nekoj drugoj autonomiji.¹²

Crkva kao narod Božji

I posljednji ključni pojam koji nas ovdje zanima jest Crkva. Za razumjeti bolje pojam Crkve potrebno je imati u vidu definiciju naroda koju smo iznad iznijeli, budući da je Crkva po jednoj od svojih definicija narod Božji. No nije nam dovoljan samo sociološki pojam naroda, već je isto tako potrebno prodrijeti i u teološku stvarnost koja stoji iza ovog pojma.

Drugi vatikanski sabor i Katekizam katoličke Crkve uče nas da je Crkva novi narod Božji s kojim je Krist u svojoj krvi sklopio novi savez. Ovom mesijanskom narodu glava je Krist Pomazanik. Članom ovog naroda postaje se rođenjem, ali ne fizičkim već »rođenjem odozgor«, iz »vode i Duha« (Iv 3, 3-5). I Crkva pazi na dostojanstvo svojih članova, pa je tako Gospodin svome narodu priskrbio dostojanstvo slobode sinova Božjih. Dok je na zemlji ovaj narod je vječiti nomad, putnik i hodočasnik. On putuje u sadašnjem vremenu i traži budući trajni grad (usp. Heb 13, 14), vječnu domovinu koja je na nebesima (usp. Fil 3, 20). Crkva nije sastavljena od jednoga naroda, jer svi su narodi narodi Božji i u svakom on pronalazi svoju djecu i u svakom njegova milost djeluje. Njegov ustav je Evanđ-

elje, a zakon je sadržan u novoj zapovijedi ljubavi (Iv 13, 34), artikuliran kroz osam članaka blaženstava. Njegovo poslanje je biti sol zemlje i svjetlo svijeta, a svrha mu je Kraljevstvo Božje koje je na zemlji započeto od samoga Boga.¹³

Preklapanje kompetencija Crkve i države?

Promatrajući definiciju države i Crkve uočavamo i prve poteškoće. U državi je narod trajno nastanjen na određenom teritoriju, dok Crkva naučava da je oznaka naroda Božjega da je trajni hodočasnik na putu prema vječnoj domovini, uvjeren, da mu je ova domovina samo privremena, kao što reče i Pavao: »*Naša je domovina na nebesima odakle Spasitelja iščekujemo...*« (Fil 3, 20).

Nije bila rijetkost da se zbog toga vjernicima i Crkvi predbacivalo da se malo ili slabo zauzimaju za izgradnju ovozemaljskog društva, a s druge pak strane Crkvu se želi izgurati izvan utjecaja u društvenom životu, te ju se drži pod stalnom prismotrom i optužbom da se mižeša u politiku. Znamo da je takav prigovor neutemeljen: svaki vjernik svojim angažmanom u vremenu ostvaruje i vječnu nagradu; svojom brigom i odgovornošću za zemaljsku domovinu, za služeje i nebesku. Crkva prepoznaje neovisnost i autonomiju političke zajednice, jer se njezino poslanje, službe i nadležnosti ne preklapaju s onima političke zajednice,¹⁴ ali isto tako upozorava na opasnosti koje u sebi krije želja za

¹² U ovom kontekstu odmah nam mora biti jasno koliko je na primjer međunarodno priznanje Hrvatske države 1992. bio prevažan čin za obranu zemlje i za pozitivno rješavanje nametnutog rata u koji je narod bio uvučen.

¹³ Usp. LG 11; KKC 781-786; B. GHERARDINI, *La Chiesa arda dell'alleanza*, Roma 1979, str. 56-60.

¹⁴ Usp. GS 76.

lažnom autonomijom čovjeka.¹⁵ U tom duhu nema nijednog čovjeka koji bi se više zauzimao za boljitak i napredak društva od kršćanina, a u isto vrijeme bio nenavezan na ijednu formu življenja jer je svjestan da je definitivno mjesto njegova boravka u nebesima.

Sporna stavka je, ukoliko se shvati na apsolutistički i isključiv način, i neosporni državni suverenitet koji iznad sebe ne dopušta nikakvu veću moć ili autoritet. Kršćanin i Crkva ispovijedaju da je svaka vlast od Boga i da je ipak Božji autoritet i Božji zakon iznad ljudskoga, koji je dobar ukoliko je u skladu s Božjim.¹⁶ Problemi se javljaju ukoliko država sebe shvati kao apsolut koji se ne treba savjetovati ni ravnati prema Božjim odredbama i da može donositi zakone potpuno autonomno na temelju preglasavanja interesnih skupina.¹⁷ No i u slučaju svjetovne vlasti trebao bi vrijediti princip da je nositelj autoriteta sâm Bog, a ljudi koji provode u konkretne norme i odredbe vječne zakone bili bi izvršna vlast.

Zato i u pitanju odnosa crkvenog i društvenog autoriteta, vrijedi princip autonomije, ali relativne, čovjeka i njegovih zakona u odnosu prema Bogu. Braneći pravo Božjeg primata, Crkva ne nudi tek ispraz-

ne principe, nego pokušava zaštititi dostojanstvo čovjeka koje je najugroženije upravo onda kad čovjek uzme za pravo raspolagati apsolutnom moći mimo Božje volje. Zato se kršćanin treba znati postaviti, tj. odrediti spram ljudske vlasti koja iznad sebe ne dopušta Božji autoritet, jer mu ona postaje neprihvatljiva, pa makar mu obećala i uspostavu raja na zemlji.¹⁸ Prihvaćajući nauk Crkve, kršćanin se, izravno i neizravno, protivi svakom ljudskom apsolutizmu koji vrijeđa dostojanstvo čovjeka, te, prije ili poslije, proizvede velike štete u ljudskoj zajednici.

Razlike između Crkve i države postoje i u postupku izabiranja legitimnog vođe. Dok u demokratskim društvima zajednica izabire svoga vođu na izborima, dotle je u Crkvi vođa zadan u osobi i u liku Isusa Krista koji bira sebi svoje učenike. Ne želeći ulaziti u raspravu kako u slučaju države javno mnijenje može biti izmanipulirano i narod prevaren, ipak takva procedura ostavlja dojam većeg dijapazona slobode i ljudskog voljnog ostvarenja nego što je to u Crkvi. Nije zato rijetko da se Crkvu predstavlja kao krutu i nedemokratsku, a zbog čvrstog stava i jasnog određenja prema istini i kao netolerantnu prema drugima.

¹⁵ Usp. GS 41. Čovjek je stvorenje Božje i u svom postojanju je ovisan o Bogu, te čovjek tu datost treba imati u vidu i onda kad organizira svoj život na zemlji. Bog je čovjeku govorio u povijesti i traži od čovjeka povijesno ostvarenje, koje onda u datom trenutku poprima i nepovijesne dimenzije.

¹⁶ Nije slučajno da Sveti Otac insistira da u budući ustav Europe uđu ne samo određene humane vrednote, već se bori da se spomene i ime Božje, te da bi se tako priznao Božji autoritet kao vrhovni. Znamo da Papina nastojanja kod političara nemaju veliki uspjeh.

¹⁷ U mnogim zemljama je već na snazi zakon o abortusu, eutanaziji, a i toliki drugi zakoni koji odudaraju od kršćanskih principa utemeljenih na Božjoj objavi. Zanimljivo je da ovakvo apsolutističko ponašanje zakonodavstva o veoma važnim stvarima počiva na jednom tako relativnom principu kao što je mišljenje većine.

¹⁸ Uz to se, prije ili poslije, pokaže koliko su varljiva ljudska laskava obećanja, a onda i tragična za čovječanstvo. Svjedok tome su i tri zla XX. stoljeća, kako ih nazva Ivan Pavao II. Naime, i komunizam i nacizam i fašizam nudili su uspostavu svojevrsnog raja na zemlji, a znamo dobro do čega su ovakvi »rajevi« doveli čovječanstvo.

A što se tiče problema povezanosti Crkve i države, danas je takav problem prenaplašen. Ako se kroz povijest i moglo govoriti o povezanosti Crkve i države, moderne države traže svoje utemeljenje u odvajanju od Crkve.¹⁹ Ovakvo odvajanje povlači za sobom niz principijelnih stavova koji su štetni za sveukupnost odnosa u društvu, te se oznakom istinske slobode u nekom društvu smatra ozakonjenje određenih vrsta i oblika nemoralna. Zbog želje da odvoje državu od utjecaja Crkve, u mnogim europskim zemljama ljudi na vlasti su spremni povlastiti razne druge grupe i pojedince, samo da se razbije homogenost odnosa i preklapanje koje se događa između pripadnika naroda Božjega i naroda koji je na određenom teritoriju.²⁰

No, ako su Crkva i država autonomne i neovisne ne znači da moraju biti odijeljene i suprotstavljene, nego bi obje trebale biti u službi čovjeka i njegovog duhovnog i materijalnog dobra. Čovjek postaje mjesto susreta i zajedničkog rada Crkve i države, a iskren dijalog jedina je ispravna metoda u međusobnim odnosima.²¹

Zato postoji tendencija, govorim o našem zapadnom svijetu i društvu, da se umanjuje kompaktnost i značaj Crkve na određenom teritoriju. Kao da moderno društvo izraslo na tekovinama liberalizma svjesno želi gurnuti Crkvu na margine života.²²

Današnja država gleda na Crkvu s podozrenjem i nevjericom. Onima koji su na vlasti njezina poruka se čini smiješna, a oni koji raspolažu ekonomskim bogatstvima doživljavaju je kao nerealnu, nepraktičnu, pa čak i štetnu za napredak, te se niti ne obaziru na nju. Oni koji služe bogu novcu, ne mogu tek tako slušati Boga, pa im nije stalo niti da On uređuje međuljudske odnose. Dojam je da ga tek toleriraju, tj. toleriraju Crkvu i njezin naviještaj jer ne mogu iz čovjekove prirode izbrisati upisanu religioznu svijest. Zato se uglavnom postavljaju prema njemu ignorirajući ga, a kao posljedicu stvaraju takvo društvo u kojem ga se zaboravlja i ostavlja po strani.²³

Ako se slučajno dogodi da se neka vladajuća politička opcija želi ravnati prema principima Crkve, onda se u javnosti rado spekulira o sprezi Crkve i države. A ako

¹⁹ Usp. J. JELENIĆ, Odnos Crkve i svjetovne stvarnosti u svjetlu Drugoga vatikanskog sabora, u: *Kršćani i politika*, str. 170–174. Autor tvrdi da je država po svojoj naravi laička i da odatle proizlazi njezina autonomija i neovisnost u odnosu na Crkvu. Ona je suverena u vremenskim stvarima, što ne znači da mora biti agnostička ili ravnodušna ili, još gore, protivna religiji. Ne samo da ne bi trebala ignorirati religiju ili se boriti protiv nje i Crkve, nego pozitivno mora osigurati najveću moguću vjersku slobodu.

²⁰ Kad bi se samo napravila analiza udruga koje financiraju zapadne vlade u našoj zemlji, bilo bi sve jasno. Još više čudi kada nakon toga i odgovorni u našoj vlasti rade protiv sebe podržavajući određene sekte i istočnjačke religije s kojima naš narod nikad nije imao nikakvog kontakta, a kamo li da su imale stanoviti utjecaj i ulogu tijekom njegove teške povijesti. Sjetimo se samo slučaja uvođenja joge u obrazovni program u našim školama bez znanja javnosti i pod krinkom antistresa.

²¹ Usp. J. JELENIĆ, nav. dj. str. 174.

²² Takav se osjećaj ne stječe kad se promatra druga društva, npr. na istoku teško da će netko tako sustavno rušiti Pravoslavnu crkvu, a da ne govorimo da u muslimanskim zemljama neće niti pomišljati da bi govorili protiv islama.

²³ Svjedočanstvo tome je i stvaranje ustava Europske unije u kojem se niti ne spominje ime Božje.

su na vlasti oni koji se nemaju namjeru obazirati na crkveni nauk, onda će oni svaki istup Crkve zlonamjerno komentirati kao pokušaj Crkve da se miješa u politiku. Tako će se, bilo u jednom bilo u drugom slučaju, preko ovakvih stereotipnih shema koje, na žalost, prolaze i nameću se čak i u svijesti mnogih kršćana, pokušati umanjiti doprinos Crkve u rješavanju određenog stanja i problema u društvu.

U našoj zemlji stvar može djelovati još delikatnije i apsurdnije, jer se gotovo 95% građana Hrvatske izjasnilo kršćanima, od čega gotovo 90% katolicima. S jedne strane uopće se ne osjeća da je toliki postotak vjernika uključen u društveni život s vjerskih pozicija, a s druge pak strane to nam je ipak otežavajuća okolnost jer je dominantna europske politike ipak negativno laicistička u odnosu na Crkvu, te joj je u interesu da postotak vjernika u društvu bude manji, a isto tako i da se razvodni nacionalni osjećaj. Dakle, političkim elitama u današnjim državama i društvu ne odgovara ni vjerski ni nacionalno svjestan narod, jer onda teže prebivaju svoj interes preko njegovih leđa. Oni pokazuju apriorističku težnju da stvore multinacionalno, multietničko, multikonfesionalno, multikulturalno društvo, kao da društvo bez predznaka »multi« ne može biti ni dobro ni zdravo. Izražen nacionalni i vjerski osjećaj želi se prikazati kao relikv povijesti, kao nešto natražnjačko, a umjetni »multi« faktor kao oznaka naprednog stupnja demokracije i tolerancije.

Političari pred izazovom

U ovakvim okolnostima se trebaju kreirati ljudi koji se konkretno bave političkim pozivom i koji imaju ovlasti donositi odluke za opće dobro svih ljudi. Političari se određuju kako prema politici i procesima kojima je društvo zahvaćeno, tako i pre-

ma Crkvi, njezinu nauku i stavu. Prošlogodišnja *Doktrinalna nota* Kongregacije za nauk vjere jasno poziva kršćane političare da ne stavljaju svoja vjerska uvjerenja u drugi plan, kao da bi postojali neki drugi temelji boljitka i napretka društva bolji od evanđeoskih.

Zanimljivo je da je službena politika u vrijeme komunističkog sustava Crkvu promatrala kao opoziciju ili pandan vlasti, što Crkva nije bila niti je to željela biti. Ona je nadržavna institucija i kao takva ima što reći svakom društvu i sistemu, a da se s ijednim ikada poistovjeti. U doba komunizma Crkva je slovila glavnim političkim protivnikom (možda i zato jer drugih nije bilo!), premda je uporno pokušavala dokazati da njezino primarno poslanje nije ni političkog ni socijalnog tipa, bez obzira što u brizi za cjelovito čovjekovo dobro ne može zanemariti i konkretnu brigu za društvo i vrednote.

Na žalost, u našem društvu ostalo je još uvijek mnogo glava iz onog mentaliteta koje promatraju Crkvu kao isključivog političkog protivnika, a njezino djelovanje stranačkim angažmanom koji je protiv njih uperen. Ništa manji nije problem onih vjernika koji smatraju da je Crkva padom komunizma izvršila svoje poslanje, te više ne pronalaze opravdanja i motiva biti joj toliko privrženi kao u kriznim vremenima dok je čuvala vjerski i nacionalni identitet.

Stječe se dojam da i na današnjoj hrvatskoj političkoj sceni postoje stranke koje među svoje političke protivnike uporno svrstavaju Crkvu. Vještim korištenjem medija i pritiskom javnoga mnijenja prisiljavaju je ili da stalno zauzima obrambeni stav ili pak da reagira na provokacije, prisiljavajući je da veže svoje poslanje na stvarnosti kojima se ne bi htjela baviti (ili ne najvećim svojim dijelom!), budući da je središte njezina poslanja rad na spasenju duša.

A da ne govorimo da je prava rijetkost da se političari, pa i oni koji se deklariraju kršćanima, služe analizama vjere i Crkve u rješavanju društvenih problema, bilo nacionalnih bilo međunacionalnih. A ako je netko uvjereni vjernik, onda bi mu riječ Božja trebala biti vodilja pri donošenju važnih odluka za budućnost.²⁴ Ne dolazi dovoljno do svijesti političara vjernika da Crkva u snazi vjere predlaže načela i rješenja koja se temelje na božanskoj Istini, a ne na ljudskom oportunističkom i utilitarizmu. Upravo jer pripada svim narodima Crkva može biti neparcijalna nositeljica suživota i dijaloga među narodima i zastupanja pravičnih principa.

Htjeli ili ne, ipak su na Zapadu Crkva i kršćanstvo bili nositelji određenog profila kulture i civilizacije, kao i određenog načina razmišljanja i sustava vrednota

na kojima počiva zapadnoeuropsko društvo, pa je čudno da se toj činjenici ne pridaje gotovo nikakva važnost.²⁵

Zaključak

I kao zaključak tek jedna želja: da se Crkva i država na ovim našim hrvatskim prostorima pronađu u iskrenom dijalogu i zauzimanju za opće i zajedničko dobro, što je jedini ispravni put budućnosti, a to je čovjek, njegovo dostojanstvo i njegova prava, koja ostvaruje i kao građanin svoga zemaljskog društva, ali i kao član Crkve koja ga uvodi u zajedništvo nebeskog Jeruzalema. Crkva i država nisu takmaci u borbi oko čovjeka, nego, svaka u svojim kompetencijama mora raditi, na najbolji mogući način za dobrobit čovjeka.

Summary

Church – nation – state

Having defined the three basic notions (Church, nation, state), he deals with in his article, the author analyses the process of development from people to nation and from nation to state. He also tries to answer the question of whether or not there is overlapping of competencies between the Church and the state. Autonomous and independent, they are invited to a dialogue and mutual assistance in their respective fields of action.

²⁴ Na žalost, mora se reći, da i onima koji govore da su demokršćani, više znače načela određenog demosa, nego ona evanđeoska i kršćanska. Prisjetimo se samo nedavnog rata u Iraku, kada je nekima više značilo mišljenje predsjednika Amerike, nego Petrova nasljednika u Vatikanu.

²⁵ Papa u svojoj postsinodalnoj pobudnici *Crkva u Europi* (br. 7) govori o sindromu gubitka kršćanskog pamćenja i naslijeđa kao uzročniku ovakvog stanja u Europi.